

Geleneksel Meslek Folkloru Bağlamında Coğrafi İşaretli Ürünlerin Kent Kimliğindeki Rolü: Kahramanmaraş Örneği*

The Role Of Geographical Indication Products in Urban Identity in The Context Of Traditional Professional Folklore: The Case Of Kahramanmaraş

Dr. Adnan BOYUNDURUK**

Öz

Geleneksel meslekler, geçmişten günümüze uzanan süreçte dinamik yapısını koruyarak yaşamaya devam etmektedir. Türk kültürünün yaşatılmasında önemli yeri olan geleneksel meslekler ve onun icracıları, Türk dünyasının farklı bölgelerinde yaşamaya devam etmektedir. Türk kültür dünyasının bir parçasını oluşturan Kahramanmaraş, geleneksel mesleklerin yaşadığı en önemli merkezlerden biridir. Yörenin sahip olduğu stratejik konum ve doğal zenginlikleri nedeniyle Kahramanmaraş'a birçok devlet hakimiyet kurmak istemiştir. Tarih boyunca çeşitli medeniyet ve kültüre ev sahipliği yapan Kahramanmaraş'ta farklı kültürlerin, medeniyetlerin izlerini görmek mümkündür. Yörede yaşayan bazı geleneksel mesleklerde bu izleri görmek mümkündür. İnsanların çeşitli ihtiyaçlarını karşılayan geleneksel meslekler, başka bir boyutuyla yaşadığı yörenin kimliğini oluşturmada önemli bir görevi yerine getirdiği kabul edilebilir. Türk Patent ve Marka Kurumu tarafından tescil edilen Kahramanmaraş'a ait ürünler incelendiğinde "Hartlap Bıçağı, Kahramanmaraş Oyma Çeyiz Sandığı, Kahramanmaraş Yemenisi, Maraş Bakır El İşlemesi, Maraş Burma Bileziği, Maraş Camakanı, Maraş Güllü Motifi, Maraş Rahlesi ve Maraş İşi/Maraş Sim Sırma" gibi el yapımı ürünler, geleneksel meslek ustaları tarafından yapılmaktadır. Bu bağlamda geleneksel meslek ürünleri kentin tanıtılmasında ve coğrafi işaret almasında işlevsel olduğu

* Bu çalışma yazarın "Kahramanmaraş Geleneksel Meslek Folkloru: Kapalı Çarşı Örneği" adlı doktora tez kapsamında üretilmiştir.

** adn_046@hotmail.com, ORCID: 0009-0000-6438-4304

değerlendirilebilir. Kahramanmaraş'ta yaşayan geleneksel meslek ustaları ve onun temsilcileri icra ettikleri meslek ürünleriyle yörenin sahip olduğu bazı coğrafi işaretli ürünlerin elde etmesine vesile olduğu, böylelikle hem şehrin tanıtılmasına hem şehrin ve ülkenin ekonomik olarak kalkınmasına katkı sağladığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kahramanmaraş, Geleneksel Meslekler, Coğrafi İşaret

Abstract

Traditional professions have continued to exist while maintaining their dynamic structure throughout the process from the past to the present. Traditional professions, which play an important role in preserving Turkish culture, and their practitioners continue to exist in different regions of the Turkish world. Kahramanmaraş, which is part of the Turkish cultural world, is one of the most important centers where traditional professions exist. Due to its strategic location and natural resources, many states have sought to establish control over Kahramanmaraş. Throughout history, Kahramanmaraş has been home to various civilizations and cultures, and traces of these different cultures and civilizations can still be seen today. These traces can also be observed in some of the traditional crafts practiced in the region. It can be accepted that traditional professions, which meet the various needs of people, play an important role in shaping the identity of the region where they are practiced. When examining the products registered by the Turkish Patent and Trademark Office as belonging to Kahramanmaraş, it can be seen that handmade products such as “Hartlap Knife, Kahramanmaraş Carved Dowry Chest, Kahramanmaraş Yemenisi, Maraş Copper Handicrafts, Maraş Burma Bracelet, Maraş Glass Case, Maraş Rose Motif, Maraş Rahle, and Maraş Work/Maraş Sim Sırma” can be considered handmade products crafted by traditional craftsmen. In this context, traditional craft products can be considered functional in promoting the city and obtaining geographical indications. It has been concluded that traditional craftsmen living in Kahramanmaraş and their representatives have contributed to the city's promotion and the economic development of the city and the country by producing craft products that have led to the region obtaining geographical indications for some of its products.

Keywords: Kahramanmaraş, Traditional Professions, Geographical Indication

Giriş

“Halk” genel olarak, en az bir ortak faktörü paylaşan herhangi bir insan grubu olarak tanımlanmaktadır. Bu birleştirici unsurun niteliği önemli değildir; önemli olan, grup içinde kimlik ve süreklilik duygusunu besleyen, toplu olarak sahiplenilen geleneklerin varlığıdır. Tüm üyeler birbirlerini şahsen tanısalar da tanınmasalar da belirli kültürel ifadelerin veya uygulamaların ortak sahipliğidir (Dundes 2014: 17). Folklor insanları tanımak, onların yaşadıkları gerçekliği anlamak için bir araçtır. Ayrıca sözlü ifade biçimlerinden becerilerle aktarılan bütün bilgileri kapsamaktadır (Bascom 2014: 35). Bir alan olarak folklor sadece geleneksel metinleri veya somut nesneleri belgelemekle kalmamakta aynı zamanda bunların yaratılma ve sürdürülme süreçlerini de incelemektedir (Abrahams 2014: 49). Herhangi bir mesleki uygulamanın arkasında, araç gereçleri ustaca kullanmayı ve alana özgü kuralları takip etmeyi amaçlayan yöntemler ve yaklaşımlar yatmaktadır. Ancak insan emeğinin karmaşıklığı, teknik performansların yakalanmasını veya ölçülmesini genellikle zorlaştırmaktadır. Mesleki faaliyetler sırasında meydana gelenlerin çoğu geçici, gizli veya çok hızlı olmasından dolayı kesin olarak belgelenmesi zordur. Bu nedenle, mesleki kültürün belgelenmesi için profesyonel yöntemlerin sözlü değerlendirmeleri genellikle daha güvenilirdir. Çünkü tartışma ve anlatımlarda yer alan mesleki terimler, resmi olmayan adlardan ve jargonlardan oluşan meslek dili meslek kültürünü tanımlamada önemli unsurdur. Bu unsurlar halkbilimcilerin meslek kültürünü değerlendirmesini sağlamaktadır (McCarl 2021: 624). Mesleki folklor kavramı, bireylerin çalışma yaşamları etrafında şekillenen geleneksel ifadeleri, özellikle de bunların kırsal alanlardan kentsel alanlara geçişini ifade etmektedir. Aynı mesleği icra edenler arasında oluşan sosyal ortamlar, folklorik materyallerin yaratılması ve aktarılması için bir zemin hazırlamaktadır. Ortak inançlar, ritüeller ve kutlama etkinlikleri, bu mesleki toplulukların sürekliliğini ve uyumunu güçlendirmeye hizmet etmektedir. Grup üyeleri ortak hedefler etrafında bir araya geldikçe, gelenekler organik olarak ortaya çıkmakta ve gelişmektedir (Duymaz ve Şahin 2010: 102-104).

Richard Bauman (2014: 40-48), folklorun bir grup bağlamında paylaşıldığında ve uygulandığında anlam kazandığını savunmaktadır. Grup temelli folklor genellikle belirli iç normlar ve beklentiler tarafından şekillenmekte ve bu nedenle bu öznel toplulukların benzersiz dinamiklerini yansıtmaktadır. Bu tür grupların belirleyici özellikleri arasında, aynı mesleği veya işi yapan bireyler arasında paylaşılan folklorik performanslar sıklıkla gözlemlenebilir. Folklor çalışmalarının perspektifinden bakıldığında, mesleki faktör kolektif ifadenin önemli bir temeli olarak ortaya çıkmaktadır. Meslek faktörünü halkbilimi ilişkisi bağlamında ele alındığında farklı kimliklerdeki insanların aynı mesleği icra etmesiyle ortak folklor ürünlerinin oluşturulduğu görülmektedir. Sanatsal sözlü iletişim beceriyle grup üyeleri arasında bağlılık oluşturur.

Geleneksel meslek ürünleri, Türk kültürünü yansıtan önemli el sanatlarından biri olarak değerlendirilebilir. Geleneksel meslekler, son yıllara kadar genellikle babadan oğula usta-çırak eğitimiyle aktararak yaşamaya devam etmiştir. Türk kültürünün yaşatılmasında önemli yeri olan geleneksel meslekler, geçmişten gelen bilgi ve tecrübeyle usta-çırak eğitiminde kuşaktan kuşağa aktararak varlığını korumaktadır. İnsanların çeşitli ihtiyaçlarından doğan meslekleri; nüfusun artması, teknolojinin hızla ilerlemesi, köyden kente yapılan yoğun göçler gibi yaşanan toplumsal hareketlilik olumsuz

etkilemektedir. Sayıları gün geçtikçe azalan meslek ustaları, Türkiye'nin farklı bölgelerinde hâlâ yaşamaktadır. Kahramanmaraş Kapalı Çarşı, günümüzde çeşitli geleneksel mesleklerin icra edildiği önemli merkezlerden biri olmaya devam etmekte ve kentsel yaşamda mesleki folklorun kalıcı varlığının canlı bir kanıtı niteliğindedir. Bu çalışma, kültürel, sosyal ve ekonomik hafızaya yerleşmiş bu mesleklerin sadece pratik amaçlara hizmet etmekle kalmayıp, aynı zamanda kimlik, miras ve kolektif deneyimin ifade edilmesinde bir araç işlevi gördüğünü araştırmayı amaçlamaktadır. Çalışmada elde edilen veriler hem literatür taramasından hem de son dönemdeki saha temelli araştırmalardan yararlanarak elde edilmiştir. Bu bağlamda ilk olarak Kahramanmaraş'ın coğrafi işaretli ürünleri hakkında bilgi verilmiş daha sonra Kahramanmaraş Kapalı Çarşı'da hâlâ aktif olan geleneksel mesleklerde kullanılan coğrafi işaretli ürünler üzerinden mesleki ortamların sadece ekonomik amaçlara hizmet etmekle kalmadığını, aynı zamanda köklü kolektif değerleri, kimlikleri ve kültürel hafızanın ifadelerini de sürdürdüğüne değinilmiştir.

1. Kahramanmaraş Kapalı Çarşı'da Kullanılan Coğrafi İşaretli Ürünleri

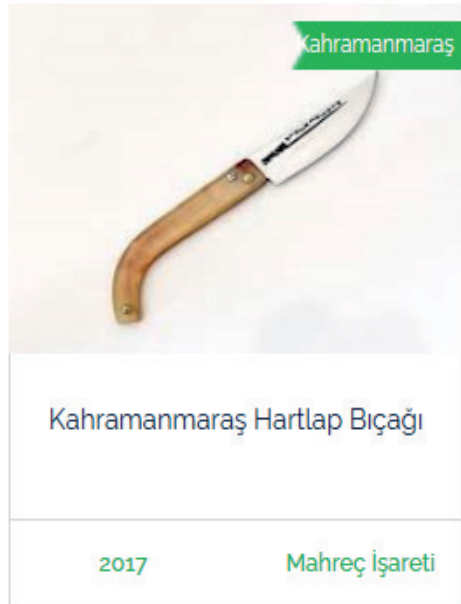
Coğrafi İşaretler, "bir ürünün belirli bir ülke, bölge veya yöreye ait olduğunu belirten ve ürünün üretim yöntemini garanti altına alarak tüketicileri ürünün kökeni hakkında bilgilendiren gıda, tarım, maden, el sanatları ürünleri ve sanayi ürünlerinin tescil edilmesine yarayan resmî kalite işaretleri" olarak tanımlanmaktadır (Domacı Yaşar 2022: 222). Türk Patent ve Marka Kurumu tarafından Kahramanmaraş yöresine ait "2021'de Afşin Koçovası Sarımsağı, 2024'te Afşin Tava, 2022'de Andırın Andız Pekmezi, 2013'de Andırın Tırşığı, 2023'te Elbistan Kelle Peyniri, 2023'te Kahramanmaraş Bertiz Kabarcık Üzümlü / Maraş Bertiz Kabarcık Üzümlü, 2017'de Kahramanmaraş Hartlap Bıçağı, 2017'de Kahramanmaraş Oyma Çeyiz Sandığı, 2018'de Kahramanmaraş Yemenisi, 2024'te Kahramanmaraş Çiriş Böreği, 2023'te Maraş Bakır El İşlemesi, 2003'te Maraş Biberi, 2014'te Maraş Burma Bileziği, 2021'de Maraş Camekanı, 2018'de Maraş Dondurması, 2023'te Maraş Ekşili Çorba, 2022'de Maraş Eli Böğründe/Maraş Yanyana, 2018'de Maraş File Nakışı, 2025'te Maraş Fıstık Ezmesi, 2022'de Maraş Güllü Motifi, 2021'de Maraş Kelle Paçası, 2021'de Maraş Parmak/Sıkma Peyniri, 2021'de Maraş Rahlesi, 2022'de Maraş Ravanda Şerbeti, 2023'te Maraş Samsası, 2024'te Maraş Sumak Ekşi Külü, 2018'de Maraş Sumak Ekşisi Akıtı, 2012'de Maraş Tarhanası, 2018'de Maraş Çöreği, 2021'de Maraş İşi/Maraş Sim Sırma ve 2013'te Çağlayancerit Cevizi" (URL-1) olmak üzere toplam otuz bir ürün tescil edilmiştir.

Tescil edilen ürünler arasında yer alan "Kahramanmaraş Hartlap Bıçağı, Kahramanmaraş Oyma Çeyiz Sandığı, Kahramanmaraş Yemenisi, Maraş Bakır El İşlemesi, Maraş Burma Bileziği, Maraş Camekanı, Maraş Güllü Motifi, Maraş Rahlesi ve Maraş İşi/Maraş Sim Sırma" gibi el yapımı ürünler geleneksel meslek ustaları tarafından üretilmektedir. Bu bağlamda geleneksel meslek ürünleri kentin tanıtılmasında ve coğrafi işaret alınmasında işlevsel olduğu düşünülebilir.

Fotoğraf 1: Maraş Bakır El İşlemesi (URL-2)

Bakırcılık, yörede yaşayan en önemli geleneksel meslekler arasında yer almaktadır. Kahramanmaraş Ticaret ve Sanayi Odası tarafından 16.07.2021 tarihinde başvuru alan “Maraş Bakır El İşlemesi” 23.03.2023’te 1346 numaralı tescil edilmiştir. Tescil belgesi incelendiğinde Maraş Bakır El İşlemesi el yapımı ürünü örnekleri, yapım aşamaları, ürünün ayırt edici özellikleri, üretim aşamasında kullanılan teknikler ve üretim metodu ve açıklanan özelliklere uygun olarak üretimin ve denetiminin yapıldığı hakkında bilgiler yer almaktadır (URL-3).

Fotoğraf-2: Kahramanmaraş Hartlap Bıçağı (URL-4).

Bıçakçılık, yörede yaşayan en önemli geleneksel mesleklerden biridir. Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi tarafından 19.09.2016 tarihinde başvuru-
maraş Hartlap Bıçağı” 22.12.2017 tarihinde 300 numarayla Türk Pantent ve Marka Kurumu tarafından tescil edilmiştir. Tescil belgesi incelendiğinde ürünün tanımı ve diğer bıçaklardan ayırt edici özellikleri, bıçak çeşitleri, üretim metodu, bıçağın yapım aşamaları, kullanılan ürünler ve üretim metodunda açıklanan özelliklere uygun olarak üretim denetiminin yapıldığı hakkında bilgiler yer almaktadır (URL-5).

Fotoğraf-3: Kahramanmaraş Oyma Çeyiz Sandığı (URL-6).

19.09.2016 tarihinde Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi tarafından başvuru-
maraş Oyma Çeyiz Sandığı”, 305 numarayla 26.12.2017’de Türk Pantent ve Marka Kurumu tarafından tescil edilmiştir. Tescil belgesi incelendiğinde el yapımı çeyiz sandığının üretim aşamaları ve kullanılan teknikler, ürünün ayırt edici özellikleri, üreticilerin denetlenmesi hakkında bilgiler yer almaktadır (URL-7).

Fotoğraf-4: Maraş Rahlesi (URL-8).

12.11.2020 tarihinde Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi tarafından başvuru-
lan Maraş Rahlesi 834 numarayla 09.08.2021’de Türk Patent ve Marka Kurumu ta-
rafından tescil edilmiştir. Tescil belgesi incelendiğinde ürünün tanıtımı ve ayırt edici
özellikleri, kullanım alanları, tarihi, Maraş Rahlesi’nin üretim aşamaları ve üretim
aşamalarında kullanılan malzemeler ve üretim metodunda açıklanan özelliklere uy-
gun olarak üretim denetiminin yapıldığı hakkında bilgiler yer almaktadır (URL-9).

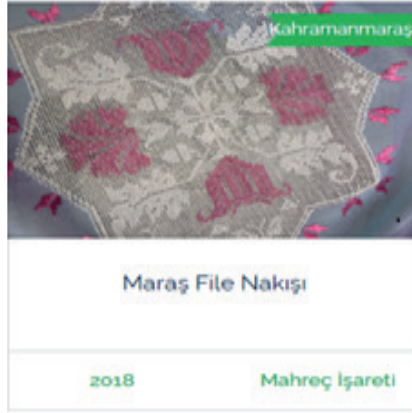
Fotoğraf-5: Maraş Camekânı (URL-10).

12.11.2020 tarihinde Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi tarafından başvuru-
lan “Maraş Camekânı” 833 numarayla 09.08.2021’de Türk Patent ve Marka Kuru-
mu tarafından tescil edilmiştir. Tescil belgesi incelendiğinde ürünün tanıtımı ve ayırt
edici özellikleri, kullanım alanları, tarihi, Maraş Camekânı’nın üretim aşamaları ve
üretim aşamalarında kullanılan malzemeler, camekân üzerine işlenen motifler, bu
motiflerin işlenme sırasında kullanılan kalem çeşitleri ve üretim metodunda açıkla-
nan özelliklere uygun olarak üretim denetiminin yapıldığı hakkında bilgiler yer al-
maktadır (URL-11).

Fotoğraf-6: Maraş Burma Bileziği (URL-12).

26.09.2012 tarihinde Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi tarafından başvuru-
lan Maraş Burma Bileziği 182 numarayla 26.06.2014'te Türk Patent ve Marka Kuru-
mu tarafından tescil edilmiştir. Tescil belgesi incelendiğinde ürünün tanımı ve ayırt
edici özellikleri, üretim metodu, üretim aşamaları ve Maraş Burma Bileziği'nin yapı-
mında kullanılan gereçler, ürünün ayırt edici özellikleri ile üretim metodunda açıkla-
nan özelliklere uygun olarak üretim denetiminin yapıldığı hakkında bilgiler yer alıp
yöreye özgü bir tasarım olduğuna dikkat çekilmiştir (URL-13).

Fotoğraf-7: Maraş File Nakışı (URL-14).

21.04.2016 tarihinde Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi tarafından başvuru-
rulan Maraş File Nakışı 341 numarayla 10.04.2018'de Türk Patent ve Marka Kuru-
mu tarafından tescil edilmiştir. Tescil belgesi incelendiğinde ürünün tanımı ve ayırt
edici özellikleri, üretim metodu, üretim aşamaları, Maraş File Nakışın'ın yapımında
kullanılan gereçler ve yapım teknikleri, kumaşın özellikleri, işleme ipliği ve işlemede
kullanılan iğnelerin özellikleri, nakışlardaki desen özellikleri, Maraş File Nakışının
özgün olduğuna bu ürünün sadece el işlemesiyle yapıldığı belirtilmiştir. Maraş File
Nakışının kumaş sökümü, teknik ve işleme bakımından diğerlerinden farklı yöntem-
ler uygulandığına, yapımının sadece Kahramanmaraş'ta olduğuna dikkat çekilmiştir.
Üretim metodunda açıklanan özelliklere uygun olarak üretimin denetlenmesinin ya-
pıldığı hakkında bilgileri yer almaktadır (URL-15).

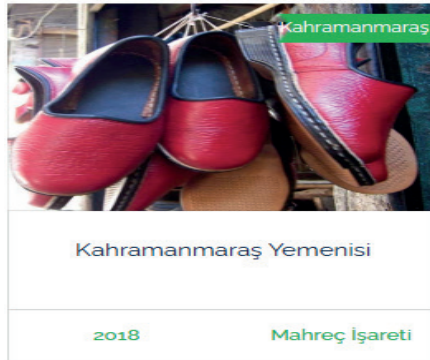
Fotoğraf-8: Maraş Gülü Motifi (URL-16).

05.11.2020 tarihinde Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi tarafından başvuru-
lan Maraş Güllü Motifi 1178 numarayla 26.07.2022’de Türk Patent ve Marka Kurumu
tarafından tescil edilmiştir. Tescil belgesi incelendiğinde ürünün sık dokuma patiska
kumaş üzerine kanaviçe bezi (kanava bezi) teyellenerek işlenen, gül ve yapraklarından
oluşan bir çiçek buketi şeklinde olan motif olduğu tanımı yapılmıştır. Maraş Güllü
Motifinin boyutları, özellikleri, Maraş’ın kurtuluş savaşında simge değer taşıdığı bil-
gisi yer alır. Üretim metodu, üretim aşamaları ve Maraş Güllü Motifinin yapımında
kullanılan gereçler ve yapım teknikleriyle kamu kuruluşlarından veya özel kuruluş-
lardan görevli uzmanlar tarafından denetlenmesinin yapıldığı bilgisi yer almaktadır
(URL-17).

Fotoğraf-9: Maraş İşi/ Maraş Sim Sırma (URL-18)

21.04.2016 tarihinde Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi tarafından başvuru-
lan Maraş İşi / Maraş Sim Sırma 668 numarayla 11.02.2021’de Türk Patent ve Marka
Kurumu tarafından tescil edilmiştir. Tescil belgesi incelendiğinde Maraş İşi/Maraş
Sim Sırma’nın Kahramanmaraş’tan Anadolu ve Rumeliye kadar uzandığının bilgisi
yer almaktadır. Kullanılan motifler ve özelliklerinin yanı sıra günümüzdeki kullanım
alanları, üretim metodu, üretim aşamaları, Maraş İşi / Maraş Sim Sırma yapımında
kullanılan gereçler ve yapım teknikleri açıklanmıştır (URL-19).

Fotoğraf-10: Kahramanmaraş Yemenisi (URL-20).

19.09.2016 tarihinde Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi tarafından başvuru-
lan Kahramanmaraş Yemenisi 339 numarayla 10.04.2018'de Türk Patent ve Marka
Kurumu tarafından tescil edilmiştir. Tescil belgesi incelendiğinde Kahramanmaraş
yemenisinin farklı arazi şartlarında ve çeşitli iklim koşullarında sağlamlık ve rahatlı-
ğıyla günümüzde Kahramanmaraş'ta üretimi ve kullanımı alanı olduğu bir tür hafif
ayakkabı çeşidi olarak tanımlanmıştır. Üretim metodu, üretim aşamaları ve Kahra-
manmaraş Yemenisi'nin yapımında kullanılan gereçler ve yapım teknikleri, aslına uy-
gun üretilmesinin denetimi yapıldığı bilgisi yer almaktadır (URL-21).

2. Kültürel Kimliğin Ticarileşen Yüzü: Coğrafi İşaretler ve Halk Bilimi Pers- pektifinden Kahramanmaraş Kapalı Çarşı

Bölgenin ekonomik ve kültürel merkezlerinden biri olarak öne çıkan Kahraman-
maraş Kapalı Çarşı, yalnızca ticaretin yapıldığı bir mekân olarak değil nesilden nesle
aktarılan zanaatkarlık sanatının arşivlenmesi işlevi görmektedir. Yüzyıllık geçmişi ve
kendine özgü kimliğiyle bu çarşı, bölgenin somut olmayan kültürel mirasının korun-
masında ve yaşatılmasında kilit bir rol oynamaktadır. Çarşıda bulunan dükkânlarda
geleneksel meslekler, çeşitli usta ve çıraklar tarafından şekillendirilmektedir. Bu mes-
leklerin çoğu, ulusal ve uluslararası düzeyde kültürel ürünleri korumayı ve değerini
artırmayı amaçlayan coğrafi işaret ile resmi olarak tanınmıştır.

Kahramanmaraş'a tescillenen coğrafi işaretli ürünler arasında kültürel, tarihi ve
sanatsal önemi ile öne çıkan birkaç el yapımı ürün bulunmaktadır. Bunlar: Hartlap
Bıçağı, Oyma Çeyiz Sandığı, Yemeni, Bakır El İşlemesi, Burma Bileziği, Maraş Came-
kanı, Maraş Güllü Motifi, Maraş Rahlesi, Maraş File Nakışı ve Maraş İşi/Sim Sırma'dır.
Bu ürünler sadece maddi değer için üretilen mallar olmaktan öte bölgenin kolektif
kimliğini yansıtan yerleşik sosyal uygulamaların, tekniklerin, malzemelerin ve estetik
tercihlerin somutlaşmış halidir.

"Maraş Bakır El İşlemesi"nde klasik dövme teknikleri kullanılmaktadır. "çukurla-
ma" ve "toplama" olarak adlandırılan yöntemlerle bakır şekillendirilmekte; ardından
kabartma ve zimba nakış gibi tekniklerle süsleme yapılmaktadır (URL-22). Burada
kullanılan motifler, şekiller ve teknikler yerel sembolik anlamlar taşımaktadır. Kah-
ramanmaraş motifleri, toplumsal belleğin ve coğrafi kimliğin görsel bir izdüşümüdür.
Bugün Kahramanmaraş'ta bakırcılık sınırlı sayıda usta tarafından sürdürülmektedir.
Ustalar "son nesil biziz" ifadesiyle mesleki sürekliliğe dair endişelerini dile getirmek-
tedir (Öncülörük ve Genç 2024: 86).

"Hartlap Bıçağı"nın metal kısmı çelikten; sap kısmı ise boynuz, şimşir ağacı ve fi-
ber malzemeler kullanılarak yapılmaktadır. Hartlaplı ustaların kendilerine has üretim
teknikleriyle Kahramanmaraş Kapalı Çarşı ve Hartlap köyünde üretilen bu bıçak yerel
kimliğin en belirgin izlerini taşımaktadır (URL-23). Hartlap Bıçağı yapımındaki usta
sayılarının azalmasına rağmen gelenek devam etmektedir. Hartlap köyünde geçmişte
otuz beş, kırk bıçak üretim atölyesi bulunurken günümüzde yalnız beş atölyede meslek
icra edilmektedir (Boyunduruk 2023: 71-72). 24 ülkeye yapılan ihracatla bu gelenek
hem yöreye hem de Türkiye'ye maddi katkılar da bulunmaktadır (URL-24). Bu durum
mesleğin tamamen yok olmasını engellemektedir.

Yüzyıllardır bozulmadan devam eden ahşap oymacılık sanatı, günümüzde hazır üretim ve ucuz maliyetli ürünlerin tercih edilmesinden dolayı giderek yok olmaktadır. Ahşap oymacılığının en önemli unsurlarından biri ceviz ağacının kullanılmasıdır. Bu geleneksel mesleği yaşatmaya çalışan birkaç ilden biri olan Kahramanmaraş'ta iklim koşullarının uygunluğu, yaylaların ve akarsuların bol olması ceviz ağaçlarının kolay yetişmesini sağlamaktadır. Bu nedenle Kahramanmaraş'ta el oymacılığı sanatı yüzyıllardır süre gelmiş ve oldukça gelişmiştir. Kaybolmaya yüz tutan bu meslek “Bir Usta Bin Usta” projesiyle yaşatılmaya çalışılmaktadır (URL-25). Oymacılık sanatı bağlamında Kahramanmaraş Kapalı Çarşı'da coğrafi işaretli ürünlerden “Oyma Çeyiz Sandığı”, “Maraş Rahlesi” ve “Maraş Camekânı” yaşatılmaya çalışılmaktadır. Ancak bunlar dışında coğrafi işaret almamış oyma sanatına ait ürünler de burada yer almaktadır. Nesilden nesle aktarılacak günümüze kadar gelen bu zanaat el işçiliğiyle yapılan eşsiz motiflerle birlikte bölgedeki kültürel kimliği pekiştiren önemli bir meslek dalıdır.

Altın işçiliği/kuyumculuk bugün Kahramanmaraş'ta en köklü ve yaygın uygulanan geleneksel mesleklerden biri olmaya devam etmektedir. Bu meslekte faaliyet gösteren ustalar, genellikle babadan oğula aktarılan köklü usta-çırak geleneği aracılığıyla becerilerini edinmişlerdir. Teknik becerinin ötesinde, çırak seçerken en önemli kriter güvenilirliktir. Bu nedenle çıraklardan mutlaka referans istenmektedir. Kuyumculukla ilişkili önemli pazar payı ve ekonomik getiri bölgedeki hem çırak adaylarının hem de deneyimli ustaların sayısında bir artışa katkıda bulunmuştur. Kahramanmaraş'taki birçok gümüşçü ve telkari ustası da, daha yüksek karlılığı ve daha geniş tüketici talebi nedeniyle son yıllarda altın sektörüne yönelmiştir. Yerel atölyelerde, yetenekli zanaatkarlar, detaylara olağanüstü özen göstererek, geleneksel teknikleri kullanarak geleneksel mücevherler üretmeye devam etmektedir. Karmaşık işçiliğe sahip Maraş burma bilezikleri, altın kemerler, dokuma zincirler, kolyeler, bal peteği desenli parçalar ve bükülmüş bilezikler gibi ürünler hem estetik inceliği hem de köklü zanaatkarlık bilgisini yansıtmaktadır. Bu el yapımı eserler, öncelikle Kahramanmaraş Kuyumcular Çarşısı'nda satılmaktadır. Maraş burma bileziğinin 2014 yılında coğrafi işaretli ürün olarak tescillenmesinin ardından, Kahramanmaraş altın takı üretiminde İstanbul'dan sonra en önemli ikinci şehir olarak ortaya çıkmıştır. Bu resmi tanıma, şehrin altın endüstrisi içindeki profilini önemli ölçüde yükseltmiştir. Maraş burma bileziklerine olan ilgi sadece Türkiye genelinde değil, uluslararası alanda da artmıştır. Kuyumculuk sektöründeki son dönemdeki başarılar, şehrin kültürel ve ekonomik görünürlüğünün daha geniş ölçekte artmasında önemli bir rol oynamıştır (Boyunduruk 2024: 49)

Eski kaynaklarda “Dival İşi” olarak anılan Maraş İşi, Türkiye'nin zengin tekstil mirasında kendine özgü bir yere sahiptir. Maraş işi, genellikle sentetik deri veya gerçek deriden yapılan desenler kesilerek kadife gibi ağır kumaşlara yapıştırılmaktadır. Bu kumaşlar daha sonra bir çerçeveye monte edilerek elle nakış yapılır. Bugün Maraş işi olarak bilinen bu zanaat, sadece bir dekorasyon değil kültürel hafızanın, manevi değerlerin ve asırlık zanaatkarlığın somut bir örneğidir. Müze koleksiyonları ve saraylardan kalan kalıntılar, Türk nakış geleneklerinin iki bin yıl öncesine kadar uzanabileceğini göstermektedir. Tüm tarihi nakış teknikleri arasında, sırma işi, yani altın iplik nakış, zenginliği ve sembolik gücüyle öne çıkmaktadır. Osmanlı saraylarında, bu metalik nakışlar kraliyet giysilerinden iç mekân tekstillerine kadar her şeyi süsleyerek mekanlara ihtişam ve görsel prestij katmıştır. Bu kumaşlar, sultanların, şeyhlerin ve sarayın seçkin kadınlarının gardıropları için ayrılmış ve usta zanaatkarlar, gerçek al-

tın ve gümüş iplikler kullanarak bunları saray sanatının eserleri haline getirmişlerdir. Zamanla, bu teknik yenilikler ve iyileştirmelerle gelişerek hem saraylarda hem de kırsal topluluklarda değerli bir gelenek haline gelmiştir. Sonunda, nakışlı sırma parçaları zengin ailelerin çeyizlerinde vazgeçilmez hale gelmiş ve kültürel aktarım yoluyla köy geleneklerine ve kabile toplumlarına kadar yayılmıştır (Yakar ve Yakar 2011: 33-34). Bu durum Maraş İşi'ne bir kimlik katarak hem tarihi devirlerde hem de günümüzde prestiji arttıran bir ürün haline getirmiştir.

Köşkerlik zanaatından olan yemenicilik sadece deriyle imal edilen geleneksel bir meslektir. Dulkadiroğlu Beyliği ve Osmanlı Döneminde Kahramanmaraş'a gelen köşkerlik sanatı, 1800'lerden itibaren yoğun bir biçimde görülmüştür. Cumhuriyet Dönemi'nde kentte çok sayıda tabakhane ve pabuç imalatçısı aktif olarak bulunmuştur. Osmanlı Döneminde Maraş'ta üretilen yemeniler çeşitli isimlerle adlandırılmış; kişinin sosyal statüsüne, medeni durumuna ve mensup olduğu ırkına bağlı olarak verilmiştir (Arıkan ve Gök 2021).

Sonuç

Kahramanmaraş bulunduğu coğrafi konum ve sahip olduğu doğal kaynaklar nedeniyle tarih boyunca stratejik öneme sahip olmuştur. Buna bağlı olarak kente egemen olmak isteyen birçok devlet olmuştur. Tarih boyunca çeşitli uygarlıkları misafir eden şehirde farklı medeniyetlerin ve kültürlerin izlerini görmek mümkündür. Yörede yaşayan geleneksel mesleklerin bazılarında yörenin doğal kaynaklarının kaynaklık etmiştir. Buna örnek olarak Kahramanmaraş'ta yetişen ve hammaddesini ceviz ağacından yapılagelen Maraş camekânı, Maraş rahlesi ve Kahramanmaraş oyma çeyiz sandığı gibi ürünler örnek olarak gösterilebilir. Aynı zamanda bakır madenini işlemede ünlü olan Maraşlı bakır ustaları, bakırdan zengin motif içerikli çeşitli ürünler yaparak bu alanda önemli yer edinmiştir. Yörede yetişen deneyimli ve yetenekli meslek ustaları, özgün ürünler yapmaktadır. Geleneksel meslek ustaları ve onun temsilcileri, icra ettikleri meslek ürünleriyle yörenin sahip olduğu bazı coğrafi işaretli ürünlerin elde etmesine vesile olmuştur. Tescil edilen ürünler incelendiğinde ürünlerin bazılarında "Kahraman" ünvanı yer alırken bazı ürünlerde yer almadığı görülmüştür.

Yörede yaşayan geleneksel meslek ustaları ve çıraklar, icra ettikleri meslekler aracılığıyla şehrin tanıtılmasında, şehirde yaşanan işsizlik sayısının azalmasına ve ülke ekonomisine katkı sağlamaktadır. Özellikle yörede yaşayan altıncılık mesleği şehirde işsiz sayısını azaltmakta birlikte ülke ekonomisine önemli katkı sağlamaktadır. Kahramanmaraş yemenisi, Maraş İşi /Maraş sim sırma, Maraş gülü motifi, Maraş camekânı, Maraş rahlesi ve Kahramanmaraş oyma çeyiz sandığı gibi el yapımı ürünlerin coğrafi işaret almasıyla yörede yaşayan bu mesleklerin popüler hale gelmesini sağlamıştır. Yörede yaşayan mesleklerle ilgili kamu kurumu ve kuruluşlarının kolektif işbirliği yaparak geleneksel üretim biçimlerinin korunması ve nesiller arası aktarımının desteklenmesi önem arz etmektedir. Buna bağlı olarak yerel kültürel kodların kurumsallaştırılması hız kazanabilir. Geleneksel meslek ustaları ve zanaatkarların ekonomik ve sosyal statüsünün güçlenmesiyle şehrin ve ülkenin ekonomik kalkınmasındaki sektörün payı artar. Başka bir ifadeyle popülerleşen geleneksel meslek ürünlerinin satışlarının artmasıyla coğrafi işaretli ürünlerin taklit ürün ve sahteciliğe karşı yerel kimliğin koruma altına alınmasını sağlamış olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Kaynakça

- ABRAHAM, D. R.(2014), **“Halk Bilimini Etnolojik ve Sosyolojik Yönleriyle Açıkla-
mak”** (Çev. Ayça Yavuz). Halkbiliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar 2. Ankara:
Geleneksel Yayıncılık.
- ARIKAN, H. K. ve GÖK, M. O. (2021), **“Kahramanmaraş Yemeni ve Çarıklarında
Kullanılan Deri Malzemesinin Özelliklerinin İncelenmesi”** Mühendislik Bi-
limleri ve Tasarım Dergisi, 9(1), 64-76.
- BASCOM, R. W. (2014), **“Folklorun Dört İşlevi”**, (Çev. Ferda Çalış). Halkbiliminde
Kuramlar ve Yaklaşımlar 2, Ankara: Geleneksel Yayıncılık.
- BAUMAN, R. (2014), **“Halk Biliminin Farklı Kimliği ve Sosyal Tabanı”**. (Çev. Fe-
rudun Çotra). Halkbiliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar 2. Ankara: Geleneksel
Yayıncılık.
- BOYUNDURUK, A.(2023), **Kahramanmaraş Geleneksel Meslek Folkloru: Kapalı
Çarşı Örneği**, Yayımlanmış Doktora Tezi, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bi-
limler Enstitüsü, Gaziantep.
- BOYUNDURUK, A. (2024), **Kahramanmaraş Kapalı Çarşı Geleneksel Meslek Folk-
loru**, Konya: Eğitim Yayınevi.
- DOMAÇ YAŞAR, Y.(2022), **“Türkiye’de Coğrafi İşaret Sistemi: Iğdır Kayısı Örne-
ği”**, Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 31, 220-242.
- DUNDES, A.(2014), **“Folklor Nedir”**, (Çev. Gülay Aydın). Halkbiliminde Kuramlar ve
Yaklaşımlar 2, Ankara: Geleneksel Yayıncılık.
- DUYMAZ, A., ve ŞAHİN, H. İ. (2010), **“Meslek folkloru kapsamında geleneksel mes-
leklerdeki pir inancı ve hikayeleri üzerine bir değerlendirme”**, Milli Folklor,
(87), 101-121.
- MC CARL, R. (2021), **“Mesleki folklor”**, (Çev. Süheyla Sarıtaş ve Berna Ayaz). Folklor/
Edebiyat, 27(2), 621- 632.
- ÖNCÜLOKUR, A.G. ve GENÇ, V. (2024), **“Somut Olmayan Kültürel Miras Kapsa-
mında Bakırcılık Mesleği”**, International Journal of Contemporary Tourism
Research, 8(1), 86-100.
- ÖRNEK, S. V. (2000). **Türk Halkbilimi**, Kültür Bakanlığı Yayınları. Ankara.
- TDK, (2023), **Türkçe Sözlük**, Türk Dil Kurumu Yayınları. Ankara.
- YAKAR, E. ve YAKAR, E. B. (2011), **Maraş İşi Sim Sırma ve Bindallı’lar**, Ankara:
Öncü Basımevi.

İnternet Kaynakları

- URL-1: <https://ci.turkpatent.gov.tr/cografi-isaretler/liste?il=46> Erişim Tarihi:
05.08.2025
- URL-2: <https://ci.turkpatent.gov.tr/cografi-isaretler/liste?il=46> Erişim Tarihi:

05.08.2025

URL-3: <https://ci.turkpatent.gov.tr/Files/GeographicalSigns/3668f-8cf-7c51-4d8b-9f99-4b66647e5c04.pdf> Erişim Tarihi: 05.08.2025

URL-4: <https://ci.turkpatent.gov.tr/cografi-isaretler/liste?il=46> Erişim Tarihi: 05.08.2025

URL-5: <https://ci.turkpatent.gov.tr/Files/GeographicalSigns/dbcd91a3-1030-49ef-bf42-5d3e275192f7.pdf> Erişim Tarihi: 05.08.2025

URL-6: <https://ci.turkpatent.gov.tr/cografi-isaretler/liste?il=46> Erişim Tarihi: 05.08.2025

URL-7: <https://ci.turkpatent.gov.tr/Files/GeographicalSigns/50b20279-353a-4a37-b33a-52607f2c62ea.pdf> Erişim Tarihi: 05.08.2025

URL-8: <https://ci.turkpatent.gov.tr/cografi-isaretler/liste?il=46> Erişim Tarihi: 05.08.2025

URL-9: <https://ci.turkpatent.gov.tr/Files/GeographicalSigns/9fe702fa-44e0-4c5e-9e-b3-bcbc98b76d4b.pdf> Erişim Tarihi: 05.08.2025

URL-10: <https://ci.turkpatent.gov.tr/cografi-isaretler/liste?il=46> Erişim Tarihi: 05.08.2025

URL-11: <https://ci.turkpatent.gov.tr/Files/GeographicalSigns/bf35a94a-ab80-472d-aa-c8-clcdcdc274df.pdf> Erişim Tarihi: 05.08.2025

URL-12: <https://ci.turkpatent.gov.tr/cografi-isaretler/liste?il=46> Erişim Tarihi: 05.08.2025

URL-13: <https://ci.turkpatent.gov.tr/Files/GeographicalSigns/6683a499-61a9-4bfa-b78d-356aef575539.pdf> Erişim Tarihi: 05.08.2025

URL-14: <https://ci.turkpatent.gov.tr/cografi-isaretler/liste?il=46> Erişim Tarihi: 05.08.2025

URL-15: <https://ci.turkpatent.gov.tr/Files/GeographicalSigns/9921da-7e-6884-4316-a986-e913ff16b6a3.pdf> Erişim Tarihi: 05.08.2025

URL-16: <https://ci.turkpatent.gov.tr/cografi-isaretler/liste?il=46> Erişim Tarihi: 05.08.2025

URL-17: <https://ci.turkpatent.gov.tr/Files/GeographicalSigns/f3a-202e2-9ca8-4b0d-b7f2-601fbcabcf39.pdf> Erişim Tarihi: 05.08.2025

URL-18: <https://ci.turkpatent.gov.tr/cografi-isaretler/liste?il=46> Erişim Tarihi: 05.08.2025

URL-19: <https://ci.turkpatent.gov.tr/Files/GeographicalSigns/0b1049d7-b49f-49bb-8d77-3434a45e3beb.pdf> Erişim Tarihi: 05.08.2025

URL-20: <https://ci.turkpatent.gov.tr/cografi-isaretler/liste?il=46> Erişim Tarihi: 05.08.2025

URL-21: <https://ci.turkpatent.gov.tr/Files/GeographicalSigns/3ef78b11-06a1-47d3-ab8d-41482e398101.pdf> Erişim Tarihi: 05.08.2025

URL-22: https://kahramanmaras.ktb.gov.tr/TR-150382/bakircilik.html?utm_source=chatgpt.com Erişim Tarihi: 05.08.2025

URL-23: <https://kahramanmaras.bel.tr/kahramanmaras-hartlap-bicagi> Erişim Tarihi: 05.08.2025

URL-24: <https://www.marasmanset.com/kahramanmarasta-ustalar-azaldi-gelecek-suruyor> Erişim Tarihi: 05.08.2025

(URL-25): <https://www.birustabinusta.com.tr/proje-meslekleri> Erişim Tarihi: 05.08.2025

Extended Abstract

Traditional professions have continued to exist by undergoing various changes and transformations while maintaining their dynamic structure throughout history. Traditional professions, which play an important role in preserving Turkish culture, and their practitioners continue to exist in different regions of the Turkish world. Kahramanmaraş, which is part of the Turkish cultural world, is one of the most important centers where traditional professions are practiced. Due to its strategic location and natural resources, many states have sought to establish control over Kahramanmaraş. Throughout history, Kahramanmaraş has been home to various civilizations and cultures, and traces of these different cultures and civilizations can still be seen today. These traces can also be seen in some of the traditional professions practiced in the region. It can be argued that traditional professions, which meet people's various needs, play an important role in shaping the identity of the region in which they are practiced. When examining the products registered by the Turkish Patent and Trademark Office as belonging to Kahramanmaraş, it can be concluded that handmade products such as "Hartlap Knife, Kahramanmaraş Carved Dowry Chest, Kahramanmaraş Yemenisi, Maraş Copper Handicrafts, Maraş Burma Bracelet, Maraş Glass Case, Maraş Rose Motif, Maraş Rahlesi, and Maraş Work/Maraş Sim Sırma" can be considered handmade products made by traditional craftsmen. In this context, traditional craft products can be considered functional in promoting the city and obtaining geographical indications. Traditional craftsmen living in Kahramanmaraş and their representatives contribute to the promotion of the city and the economic development of the city and the country by producing products that are geographical indications of the region. Traditional crafts are considered one of the most important indicators of Turkish culture. Until recent years, traditional crafts were generally passed down from father to son through master-apprentice training. Traditional crafts, which play an important role in preserving Turkish culture, continue to exist today thanks to the knowledge and experience passed down from generation to generation through master-apprentice training. The professions that have emerged from people's various needs are being negatively affected by social changes such as population growth, rapid technological advancement, and intense migration from rural areas to cities. The number of master craftsmen is decreasing day by day, but they still exist in different regions of Turkey. Kahramanmaraş Kapalı Çarşı continues to be one of the important centers where various traditional professions are still practiced, serving as a living testament to the enduring presence of occupational folklore in urban life. This study aims to investigate how these professions, which are embedded in cultural, social, and economic memory, not only serve practical purposes but also function as a means of expressing identity, heritage, and collective experience. The data obtained in the study were obtained from both literature reviews and recent field-based research. In this context, information was first provided about Kahramanmaraş's geographically indicated products, and then it was noted that the professional environments using geographically indicated products in traditional occupations that are still active in Kahramanmaraş Kapalı Çarşı (Covered Market) not only serve economic purposes but also preserve deep-rooted collective values, identities, and expressions of cultural memory. One of the economic and cultural centers of the region, Kahramanmaraş Kapalı Çarşı (Covered Market) is not only a place of trade but also serves as an archive of craftsmanship passed down

from generation to generation. With its centuries-old history and unique identity, this market plays a key role in preserving and sustaining the region's intangible cultural heritage. Traditional crafts are practiced in shops in the bazaar by various masters and apprentices. Most of these crafts have been officially recognized with geographical indications, which aim to protect and enhance the value of cultural products at the national and international levels.

Some of the traditional crafts practiced in the region may be considered to have originated from the region's natural resources. Examples of this include products such as Maraş glassware, Maraş rahls, and Kahramanmaraş carved dowry chests, which are made from walnut wood grown in Kahramanmaraş. Maraş copper craftsmen, who are also famous for processing copper ore, have established themselves in this field by creating various products rich in copper motifs. Experienced and talented craftsmen in the region create unique products. Traditional craftsmen and their representatives have contributed to the region's acquisition of certain geographically indicated products through the crafts they produce, while maintaining their dynamic structure. This study aims to shed light on how identity, memory, and material culture intersect in the commercial heart of Kahramanmaraş, focusing on the interaction between local craftsmanship, state-led recognition, and the folkloric foundations of these crafts. Based on this information, traditional master craftsmen and apprentices living in the region contribute to both reducing unemployment in the city and boosting the national economy through their professions. In particular, the goldsmithing profession, which is prevalent in the region, contributes significantly to the national economy by reducing the number of unemployed people in the city. It can be argued that the geographical indication of handmade products such as Kahramanmaraş yemenisi, Maraş İşi/Maraş sim sırma, Maraş gülü motif, Maraş camekânı, Maraş rahlesi, and Kahramanmaraş oyma çeyiz sandığı has contributed to the popularity of this profession in the region. It is important for public institutions and organizations related to the professions practiced in the region to collaborate collectively to preserve traditional production methods and support their transmission across generations. As a result, the institutionalization of local cultural codes may accelerate. With the strengthening of the economic and social status of traditional master craftsmen and artisans, the sector's share in the economic development of the city and the country increases. In other words, it can be argued that the increase in sales of products from popular traditional crafts has ensured the protection of local identity against counterfeit products and fraud.

Etik Kurul İzni

Bu çalışma için etik kurul izni gerekmemektedir. Yaşayan hiçbir canlı (insan ve hayvan) üzerinde araştırma yapılmamıştır. Makale edebiyat sahasına aittir.

Çatışma Beyanı

Makalenin yazarı, bu çalışma ile ilgili herhangi bir kurum, kuruluş, kişi ile arasında mali çıkar çatışması bulunmadığını beyan eder.

Destek ve Teşekkür

Çalışmada herhangi bir kurum ya da kuruluştan destek alınmamıştır.

Ethics Committee Permission

Ethics committee permission is not required for this study. No research has been conducted on any living creature (human and animal). The article belongs to the field of literature.

Deconfliction Statement

The author of the article declares that there is no conflict of financial interest between him and any institution, organization, person related to this study.

Support and Thanks

Support was not received from any institution or organization in the study.